

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Επιστημονική ευθύνη και επιμέλεια

Ιωάννης Μαρμαρινός

Καθηγητής Παιδαγωγικής Φ.Π.Ψ. Πανεπιστημίου Αθηνών

Αναστασία Βερβενιώτη

Δρ. Ιστορίας, Εκπαιδευτικός

ΑΘΗΝΑ 2006

Το παρόν έντυπο εκδόθηκε στο πλαίσιο της πράξης **“Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας - Εκπαίδευση Ενηλίκων - Εξάπλωση του θεσμού”** του ΕΠΕΑΕΚ που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ελληνικό Δημόσιο.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η εκπαιδευτική διαδικασία, η πορεία προς τη γνώση και η σχέση διδάσκοντα και διδασκόμενου για να είναι αποτελεσματικές πρέπει να τελούν υπό συνεχή αμφισβήτηση. Η μεθοδολογία, οι πρακτικές, ακόμα και οι στόχοι, όσο και αν είναι ή θέλουμε να είναι δεδομένα, κάθε φορά κρίνονται ή επιβεβαιώνονται, διορθώνονται ή απορρίπτονται στην πράξη. Όπως και στη ζωή τίποτα δεν είναι στάσιμο. Όλα κινούνται μέσα σε μια δυναμική πορεία, στην οποία αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοτροφοδοτούνται. Κανένας εκπαιδευτικός δεν μπορεί να εφησυχάζει, γιατί ποτέ δεν μπορεί να έχει όλα τα προβλήματα λυμένα εξ αρχής. Και πολύ περισσότερο ένας εκπαιδευτής των ΣΔΕ και για άλλους λόγους και γιατί η δια βίου εκπαίδευση, η εκπαίδευση ενηλίκων, αποτελεί για όλους μία σχετικά καινούρια εμπειρία. Και αν αυτό ισχύει γενικά για τους Γραμματισμούς ισχύει πολύ περισσότερο για τον Κοινωνικό, του οποίου η εκπαιδευτική πορεία βασίζεται σε θέματα -θεματικές- που αντλούνται από τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων και από την επικαιρότητα. Πάνω σε αυτή τη ρευστή και πολύ γόνιμη σχέση χτίζεται η γνώση των κοινωνικών επιστημών από τους εκπαιδευόμενους με τη βοήθεια των εκπαιδευτών τους.

Ο Κοινωνικός Γραμματισμός, μια επινόηση των ΣΔΕ, ξεκίνησε την πορεία του μαζί τους. Δεν έχει «ύλη», γιατί δεν υπάρχει πρακτικά η δυνατότητα να μάθουν οι εκπαιδευόμενοι κάποιες συγκεκριμένες γνώσεις έστω και μιας από τις Κοινωνικές Επιστήμες. Ως ενήλικες κατέχουν μια πληθώρα πληροφοριών και γνώσεων ασύνταχτων και αδιαμόρφωτων. Γνωρίζουν το κοινωνικό συντακτικό, αλλά δεν κατέχουν τα νοητικά εκείνα εργαλεία με τα οποία θα μπορούσαν να το χειριστούν, να το ερμηνεύσουν, ώστε να αποβεί χρήσιμο για τη ζωή τους. Εξάλλου οι εμπειρίες των εκπαιδευομένων που αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία κτιζεται η όλη εκπαιδευτική διαδικασία είναι πολυποίκιλες και η επικαιρότητα –ο δεύτερος πόλος– είναι συνεχώς μεταβαλλόμενη. Οι εκπαιδευόμενοι διαφέρουν από ΣΔΕ σε ΣΔΕ, ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή, αλλά και στο ίδιο ΣΔΕ διαφοροποιούνται από χρονιά σε χρονιά. Η επικαιρότητα επίσης, έστω και αν μοιάζει επαναλαμβανόμενη δεν είναι και επιπλέον η πρόσληψή της διαφέρει ανάλογα με τις εμπειρίες και τις γνώσεις που συσσωρεύονται. Δεν έχει κανένα νόημα για τους εκπαιδευόμενους να αποστηθίσουν κανόνες ή ορισμούς από εγχειρίδια. Εξάλλου η απομνημόνευση βλάπτει σοβαρά την πνευματική υγεία και την εκπαιδευτική διαδικασία της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Ο εκπαιδευτικός του Κοινωνικού Γραμματισμού οργανώνει τις ήδη υπάρχουσες εμπειρίες και πληροφορίες των εκπαιδευομένων, οι οποίες στην πορεία μετουσιώνονται σε γνώσεις και με εφιαλτήριο τις συγκεκριμένες γνώσεις οι εκπαιδευόμενοι ωθούνται να ανέβουν ένα σκαλί ακόμα παραπάνω, ώστε να μπορέσουν να πάρουν μια γεύση από αυτό που καλούμε επιστήμη. Μαθαίνουν πώς να προσεγγίζουν την επιστημονική γνώση. Μαθαίνουν πως να μαθαίνουν. Αποκτούν τα εφόδια για να μπορούν μετά την αποφοίτησή τους να έχουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν τα «φώτα» της επιστήμης σε όσα ζητήματα τους προβληματίζουν καθημερινά.

Με αυτό το σκεπτικό οι διδακτικές πρακτικές που παρουσιάζονται δεν είναι να αντιγραφούν από τους άλλους εκπαιδευτικούς αλλά να χρησιμοποιηθούν δημιουργικά, ανάλογα με τις εκάστοτε

συνθήκες. Τα θέματά τους ποικίλουν. Το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι έχουν δοκιμαστεί στην πράξη.

Ο στόχος της διδακτικής πρότασης που κατέθεσε ο Απόστολος Μπάρλος από το ΣΔΕ Λάρισας είναι να ταξινομήσουν οι εκπαιδευόμενοι τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους όσον αφορά τους κοινωνικούς ρόλους, αλλά και τη σύγκρουση ρόλων. Η διδακτική πρόταση δεν ξεκινά από τις εμπειρίες των εκπαιδευομένων αλλά με ένα από τα ωραιότερα κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, την *Αντιγόνη* του Σοφοκλή. Οι εκπαιδευόμενοι δούλεψαν σε ομάδες, δραματοποίησαν τμήματα της τραγωδίας και συζήτησαν. Από το αρχαίο κείμενο πέρασαν στις προσωπικές εμπειρίες και τέλος ο εκπαιδευτικός έδωσε τις θεωρητικές γνώσεις που οι εκπαιδευόμενοι ήταν πια σε θέση να αφομοιώσουν. Προχώρησε και παραπέρα με προβλήματα που έθεσαν οι ίδιοι και αντιμετωπίστηκαν και αυτά όχι θεωρητικά αλλά με συζήτηση προσωπικών βιωμάτων σε ομάδες. Με αυτόν τον τρόπο ο εκπαιδευτής οδήγησε τους εκπαιδευόμενους στην «ανακάλυψη» νέων γνώσεων. Διάρκεια: τέσσερα δίωρα. Η διδακτική πρόταση περιέχει και το αναγκαίο Υποστηρικτικό υλικό.

Ο Κυριακάκης Ζαχαρίας από το ΣΔΕ Τυλίσου καταθέτει δύο διδακτικές προτάσεις. Η πρώτη αφορά το γυναικείο κίνημα, η δεύτερη την ιστορία της πόλης του Ηρακλείου Κρήτης, όπου και το ΣΔΕ. Η διάρκεια και των δύο είναι τέσσερα δίωρα. Το πρώτο θέμα προέκυψε από ένα ερωτηματολόγιο του ΚΕΘΙ (Κέντρο Έρευνας για Θέματα Ισότητας) στο οποίο απάντησαν οι εκπαιδευόμενοι του ΣΔΕ. Διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ο καταϊγισμός ιδεών και η ομαδοσυνεργατική. Το δεύτερο θέμα προέκυψε από μια επίσκεψη στο Μουσείο της πόλης του Ηρακλείου. Οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι αποφάσισαν να μάθουν την ιστορία της πόλης που ζουν. Είδαν φωτογραφικό υλικό και χάρτες, κατανόησαν τα ιστορικά αίτια πραγμάτων και καταστάσεων που έβλεπαν καθημερινά και έκαναν προτάσεις και το καλύτερο μέλλον της πόλης τους. Η εμπλοκή τους ήταν άμεση.

Η Τρίτη διδακτική πρόταση της Ευανθίας Ζιάκου από το ΣΔΕ Δράμας έχει ως θέμα το κάπνισμα. Οι εκπαιδευόμενοι δούλεψαν σε

ομάδες, οργάνωσαν συζητήσεις, είδαν μία κινηματογραφική ταινία, σερφάρισαν στο Διαδίκτυο, διάβασαν φυλλάδια και περιοδικά, έψαξαν, βρήκαν και έφεραν υλικά που χρειαζόνταν για να στηρίξουν την εργασία τους, έφτιαξαν με την καθοδήγηση της εκπαιδευτικού ερωτηματολόγιο (κατατίθεται στο υποστηρικτικό υλικό) το οποίο διακίνησαν και επεξεργάστηκαν τα στοιχεία του, ερεύνησαν τις οικονομικές επιπτώσεις του καπνίσματος κ.ά.. Πρόκειται για ένα μακρόπνοο σχέδιο δράσης που κράτησε περίπου έξι μήνες.

Καλή ανάγνωση και καλή δύναμη για τη δουλειά σας

Το άτομο ως φορέας κοινωνικού ρόλου

Σ.Δ.Ε. Λάρισας
Κοινωνικός Γραμματισμός
Εκπαιδευτικός: Απόστολος Μπάρλος

Παρουσίαση του θέματος

Το θέμα αυτό το επέλεξα γιατί κατά καιρούς οι εκπαιδευόμενοι έφερναν στην τάξη θέματα και ερωτήματα σχετικά με τους ρόλους που ασκούν στην καθημερινή τους ζωή και έκρινα απαραίτητο να αφιερώσουμε μια διδακτική ενότητα στο θέμα των κοινωνικών ρόλων. Επίσης διαπίστωσα τη δυσκολία που είχαν ορισμένοι να διακρίνουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από τον κάθε κοινωνικό ρόλο. Θεώρησα τέλος ότι θα ήταν χρήσιμο να ασχοληθούν οι εκπαιδευόμενοι μ' ένα θέμα που τους αφορά άμεσα, εφ' όσον όλοι τους αναλαμβάνουν και λειτουργούν καθημερινά σε πολλούς ρόλους και η μάθηση της σωστής επιτέλεσης αυτών των ρόλων συντελεί στο να οργανώνονται και να συντονίζονται καλύτερα οι ατομικές και ομαδικές τους δραστηριότητες μέσα στην κοινωνική ομάδα που ο καθένας ανήκει.

Επιδιώξεις – στόχοι της διδακτικής ενότητας

1. Να έρθουν οι εκπαιδευόμενοι σε επαφή μ' ένα κείμενο της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και αφού το προσεγγίσουν βιωματικά να αξιοποιήσουν τα στοιχεία της κοινωνικής πραγματικότητας που παρουσιάζει.
2. Να μπορέσουν να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά διαφορετικών κοινωνικών ρόλων και να διακρίνουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από
3. Να αναζητηθούν τους παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο άσκησης ενός συγκεκριμένου κοινωνικού ρόλου.
4. Να μελετήσουν το φαινόμενο της σύγκρουσης των κοινωνικών ρόλων και να κατανοήσουν τις συνέπειες που έχει στις κοινωνικές συμπεριφορές.
5. Να μπορέσουν μέσα από προσωπικές εμπειρίες να προτείνουν ορισμένες βασικές αρχές απαραίτητες για να λειτουργήσει κάποιος σωστά σ' έναν κοινωνικό ρόλο που
6. Να κριθεί να ανάγουν τα προσωπικά τους βιώματα σε επιστημονική γνώση.

Διδακτικές μέθοδοι

Δραματοποίηση

Ομαδοσυνεργατική

Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης

Χρόνος υλοποίησης

8 διδακτικές ώρες

Δραστηριότητες

Έγινε θεατρική παρουσίαση των δύο σκηνών από την τραγωδία του Σοφοκλή «Αντιγόνη». Η σκηνή του Κρέοντα με την Αντιγόνη και η σκηνή του Κρέοντα με τον Αίμονα. Είχαν αναλάβει κάποιοι εκπαιδευόμενοι σε κάθε τμήμα να προετοιμαστούν στους ρόλους του Κρέοντα, της Αντιγόνης και του Αίμονα και στη συνέχεια έγινε η δραματοποίηση των σκηνών μέσα στην τάξη.

Πορεία διδασκαλίας

Πρώτο δίωρο:

Έγινε δραματοποίηση της σκηνής του Κρέοντα με την Αντιγόνη και αφού την παρακολούθησαν όλοι οι μαθητές του τμήματος στη συνέχεια χωρίστηκαν σε 3 μικρότερες ομάδες και τους ζητήθηκε να απαντήσουν στα παρακάτω ερωτήματα:

1. Ποια τα χαρακτηριστικά του ρόλου του άρχοντα και ποια του πολίτη, έτσι όπως τα είδαμε να εκφράζονται μέσα από τη συμπεριφορά του Κρέοντα και της Αντιγόνης;
2. Ποιες οι υποχρεώσεις και ποια τα δικαιώματα του άρχοντα και του πολίτη, έτσι όπως εμφανίζονται στη συγκεκριμένη σκηνή;
3. Με ποιο τρόπο ο Κρέοντας και η Αντιγόνη προσπάθησαν να *ασκήσουν το ρόλο τους στη συγκεκριμένη σκηνή;*

Η κάθε ομάδα ασχολήθηκε με ένα από τα παραπάνω ερωτήματα. Δόθηκε χρόνος 15' και κατόπιν ανακοίνωσε η κάθε ομάδα το αποτέλεσμα της δουλειάς της στην ολομέλεια της τάξης. Οι απαντήσεις καταγράφηκαν στον πίνακα και συζητήθηκαν.

Δεύτερο δίωρο:

Έγινε δραματοποίηση της σκηνής του Κρέοντα με τον Αίμονα και στη συνέχεια χωρίστηκαν οι εκπαιδευόμενοι σε μικρότερες ομάδες και τους ζητήθηκε να απαντήσουν στα παρακάτω δύο ερωτήματα:

1. Εντοπίστε στη σκηνή που παρακολουθήσατε τα σημεία εκείνα που δείχνουν ότι στο πρόσωπο του Κρέοντα συγκρούεται ο ρόλος του πατέρα και του άρχοντα.
2. Περιγράψτε τα συναισθήματα του Κρέοντα και του Αίμονα στη συγκεκριμένη σκηνή.

Όλες οι ομάδες ασχολήθηκαν και με τα δύο ερωτήματα. Δόθηκε χρόνος 15' και κατόπιν ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα της δουλειάς των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης. Καταγράφηκαν στον πίνακα τα συναισθήματα του Κρέοντα και του Αίμονα και έγινε αρκετή συζήτηση για το φαινόμενο της σύγκρουσης των κοινωνικών ρόλων και στις συνέπειες που αυτό οδηγεί. Η συζήτηση απέκτησε ενδιαφέρον γιατί αρκετοί από τους εκπαιδευόμενους κατέθεσαν και προσωπικά παραδείγματα.

Τρίτο δίωρο:

Ζητήθηκε από όλους τους εκπαιδευόμενους να γράψουν αρχικά στο τετράδιό τους πόσους διαφορετικούς ρόλους ασκεί ο καθένας τους στην καθημερινή ζωή και στη συνέχεια να σκεφτούν παραδείγματα σύγκρουσης ρόλων. Οι εκπαιδευόμενοι έφεραν αρκετά παραδείγματα από την προσωπική τους ζωή και αντελήφθησαν την πολλαπλότητα των κοινωνικών ρόλων που ασκούν καθημερινά. Μίλησαν επίσης για συγκρούσεις στους ρόλους που βιώνουν και συζητήθηκε το θέμα της αντιμετώπισης αυτών των συγκρούσεων. Ο Κρέοντας στο συγκεκριμένο παράδειγμα που μελετήσαμε ξεπέρασε την σύγκρουση ρόλων δίνοντας προτεραιότητα στο ρόλο του άρχοντα και βάζοντας σε δεύτερη θέση τον ρόλο του πατέρα εκπαιδευόμενους σε φωτοτυπία βασικές κοινωνιολογικές έννοιες σχετικές με το θέμα των κοινωνικών ρόλων. Έτσι οι εκπαιδευόμενοι πήραν και τις απαραίτητες θεωρητικές γνώσεις, οι οποίες όμως ήρθαν ως επιστέγασμα της κατανόησης που είχε προηγηθεί στο θέμα μέσα από την παραπάνω βιωματική επεξεργασία που έγινε στην τάξη.

Τέταρτο δίωρο:

Κατά την επεξεργασία του θέματος διατυπώθηκε από αρκετούς εκπαιδευόμενους το ερώτημα: *«Υπάρχουν κάποια κριτήρια με βάση τα οποία μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι λειτουργούμε με επιτυχία στους διάφορους ρόλους που ασκούμε καθημερινά στη ζωή μας;»* Παίρνοντας αφορμή από αυτό τους τον προβληματισμό θεώρησα σκόπιμο να ανακαλύψουν οι εκπαιδευόμενοι ορισμένες βασικές αρχές-αξίες απαραίτητες για να λειτουργεί κάποιος ικανοποιητικά σ' έναν κοινωνικό ρόλο. Για να επιτευχθεί η παραπάνω στόχος ακολουθήθηκε η εξής διαδικασία:

Ζητήθηκε από τον κάθε εκπαιδευόμενο να θυμηθεί ένα περιστατικό από τον εργασιακό ή οικογενειακό του χώρο, στο οποίο λειτούργησε με επιτυχία στον κοινωνικό ρόλο που είχε. Αφού δόθηκε λίγος χρόνος να σκεφθεί ο καθένας το προσωπικό αυτό περιστατικό, κατόπιν χωρίστηκαν σε ομάδες των τριών ατόμων, συζήτησαν για λίγο μεταξύ τους τα περιστατικά και διάλεξαν ένα περιστατικό, αυτό που πίστευαν ότι τους αντιπροσώπευε ως

ομάδα. Στη συνέχεια τους ζητήθηκε να βρουν στο περιστατικό που διάλεξαν τα καλά στοιχεία που είχε ο τρόπος με τον οποίο λειτούργησαν στο συγκεκριμένο ρόλο. Έτσι η κάθε ομάδα διατύπωσε κάποιες βασικές αρχές-αξίες λειτουργίας συγκεκριμένων κοινωνικών ρόλων (π.χ. του ρόλου του γονιού, του ρόλου του παιδιού, του ρόλου του προϊσταμένου, του ρόλου του υπαλλήλου). Όλες αυτές οι αρχές-αξίες ανακοινώθηκαν στην ολομέλεια της τάξης και συζητήθηκαν. Επειδή το αποτέλεσμα αυτής της ομαδικής εργασίας και στα τρία τμήματα ήταν σημαντικό, συνόψισα σε μια σελίδα τις βασικές αυτές αρχές-αξίες που ανακάλυψαν οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι και των τριών τμημάτων και τους τις μοίρασα.

Αξιολόγηση

Ο τρόπος επεξεργασίας αυτής της ενότητας βοήθησε να επιτευχθούν οι στόχοι της. Οι εκπαιδευόμενοι έμαθαν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των κοινωνικών ρόλων και κατανόησαν με ποιο τρόπο ασκείται ένας κοινωνικός ρόλος. Κατανόησαν επίσης το φαινόμενο της σύγκρουσης των κοινωνικών ρόλων και με βάση προσωπικά τους βιώματα επεσήμαναν τρόπους με τους οποίους μπορούμε να γινόμαστε λειτουργικοί στους διάφορους κοινωνικούς ρόλους που ασκούμε καθημερινά.

Διδακτικό υλικό

Αποσπάσματα από την τραγωδία του Σοφοκλή «Αντιγόνη»

Η σκηνή του Κρέοντα με την Αντιγόνη

Κρέοντας	Ομολογείς αυτό που έκανες ή αρνιέσαι την πράξη;
Αντιγόνη	Ομολογώ πως το 'πραξα και δεν τ' αρνιέμαι.
Κρέοντας	Πες μου ήξερες την προσταγή μου που απαγόρευε τη πράξη αυτή;
Αντιγόνη	Το 'ξερα, πως δεν το 'ξερα, ξεκάθαρα.
Κρέοντας	Και τόλμησες να παραβείς το νόμο;
Αντιγόνη	Μα δεν είναι ο Δίας που το πρόσταξε, ούτε η Δίκη όρισε τέτοιους νόμους στους ανθρώπους. Ούτε σκέφτηκα ποτέ πως μπορεί να έχουν κύρος οι δικές σου προσταγές, για να μπορείς θνητός εσύ να καταπατάς τους άγραφους θεϊκούς νόμους. Αυτοί οι νόμοι δεν είναι τωρινοί και χθεσινοί, μα υπάρχουν αιώνια...Και πως θα πεθάνω το 'ξερα. Αυτός όμως ο θάνατος δε θα με πονέσει. Αν όμως το νεκρό παιδί της μάνας μου άφηνα άταφο, αυτό θα με πονούσε. Μα τώρα δεν πονώ.

Κρέοντας	Μάθε πως τ' αγύριστα κεφάλια κάποτε συντρίβονται και το γερό το σίδερο στης φωτιάς τη λάβα σπάει και ραγίζει... Το 'ξερε λοιπόν τι πα να πει αποκοτιά, όταν τους νόμους παραβίαζε. Κι αφού το 'κανε καμαρώνει τώρα για τα καμώματά της. Άντρας δεν θα είμαι εγώ τώρα, αλλά αυτή αν την αφήσω ατιμώρητη να κλοτσάει έτσι την τύχη μου.
Αντιγόνη	Λοιπόν μ' έπιασες. Ξέρω ότι θα με σκοτώσεις. Θεσ τίποτε άλλο;
Κρέοντας	Εγώ τίποτα. Αφού σ' έχω στο χέρι, έχω τα πάντα.
Αντιγόνη	Γιατί αργείς λοιπόν; Δεν μ' αρέσουν τα λόγια σου ούτε κι εσύ. Που θα 'βρισκα δόξα καλύτερη παρά θάβοντας τον αδερφό μου; Και τούτοι δω οι κάτοικοι της Θήβας θα συμφωνούσαν μαζί μου, αν δεν τους έφραζε το στόμα τους ο φόβος. Αλλά η τυραννία βλέπεις κοντά στ' άλλα καλά που έχει, ό,τι θέλει κάνει και ό,τι θέλει λέει.
Κρέοντας	Σ' όλη τη Θήβα μόνο εσύ τα βλέπεις έτσι.
Αντιγόνη	Τα βλέπουν κι αυτοί, μα σε φοβούνται.
Κρέοντας	Δεν ντρέπεσαι στην γνώμη τους να πας ενάντια;
Αντιγόνη	Ντροπή θα ήταν να μην σεβαστώ της μάνας μου το σπλάχνο.
Κρέοντας	Και πως τιμάς με τον ίδιο τρόπο αυτόν που ντρόπιασε τον αδερφό σου;
Αντιγόνη	Αδερφός μου ήταν κι αυτός που χάθηκε, δεν ήταν κανένας δούλος.
Κρέοντας	Ο εχθρός και πεθαμένος ακόμα δεν είναι ποτέ φίλος.
Αντιγόνη	Ζω για ν' αγαπώ και ν' αγαπιέμαι κι όχι για να μισώ.
Κρέοντας	Τράβα λοιπόν στον κάτω κόσμο κι αγάπα τους αφού το θεσ, όσο όμως εγώ θα ζω, γυναίκα δε θα διαφεντεύει.

Η σκηνή του Κρέοντα με τον Αίμονα

Κρέοντας	Παιδί μου μήπως άκουσες την τελεσίδικη ποινή για τη μνηστή σου κι έρχεσαι δυσαρεστημένος στον πατέρα σου ή μας αγαπάς ακόμα;
Αίμονας	Είμαι δικός σου πατέρα και οι καλές σου συμβουλές με κρατούν ορθό και τις ακολουθώ. Και κανένας γάμος δε βαραίνει στο ζύγι για μένα μπροστά στις δικές σου συμβουλές.
Κρέοντας	Αυτά βαθιά στην καρδιά σου παιδί μου, γιατί όλα μπροστά στην πατρική γνώμη θυσιάζονται .Γι' αυτό κι οι άνθρωποι εύχονται να γεννούν πειθαρχικά παιδιά και να τα χαίρονται... Μη χάσεις ποτέ το μυαλό σου για τον πόθο μιας γυναίκας παιδί μου... Πρέπει να ξέρεις πως γίνεται σιγά-σιγά ψυχρό τ' αγκάλιασμα όταν πλαγιάζεις με κακή γυναίκα...Αυτόν που η πόλη ψήφισε τον υπακούει και στα μικρά και στα δίκαια και στα αντίθετα...Δεν υπάρχει καμιά μεγαλύτερη κατάρρα από την αναρχία, αυτή γκρεμίζει πόλεις, αναστατώνει σπίτια και σκορπά τον πανικό. Πρέπει λοιπόν να υπερασπίσουμε το νόμο και την τάξη κι όχι να μας κυβερνάει μια γυναίκα...
Αίμονας	Πατέρα οι θεοί έδωσαν στον άνθρωπο το νου, το πιο μεγάλο κόσμημα στον κόσμο όλο. Μην θέλεις να έχεις μόνο έναν τρόπο να σκέφτεσαι. Αυτό που λες εσύ να' ναι το σωστό και τίποτε άλλο. Όποιος νομίζει πως μόνο αυτός στοχάζεται σωστά και κανείς άλλος, αυτόν όταν τον ξεψαχνίσεις θα δεις ότι είναι κούφιος. Ο άνθρωπος ακόμα και ο πιο σοφός δεν είναι ντροπή να μαθαίνει πολλά και το σκοινί να μην τεντώνει. Κοίταξε τα δέντρα στις νεροσυρμές. Όταν λυγάνε, γλιτώνουν τα κλωνάρια τους, όταν όμως κρατάνε κόντρα, χάνονται από τη ρίζα τους. Δώσε λοιπόν τόπο στην οργή κι άλλαξε γνώμη. Και θα σου πω τη γνώμη μου, αν και είμαι μικρότερος. Πιστεύω πως είναι υπέροχο να γεννηθεί κάποιος σοφός γεμάτος χιλιάδες γνώσεις. Επειδή όμως δε συμβαίνει αυτό, καλό είναι να μαθαίνει κανείς από τους στοχαστικούς.
Κρέοντας	Στα γεροντάματα ήρθε να μας διδάξει φρόνηση ένα παιδαρέλι.
Αίμονας	Αν είμαι νέος τα έργα μου πρέπει να μετράς κι όχι τα χρόνια.

Κρέοντας	Έργο το λες αυτό να σέβεσαι τους ταραξίες;
Αίμονας	Δε σκέφτηκα ποτέ να προστατέψω τους κακούς.
Κρέοντας	Κι' αυτή λοιπόν δεν κόλλησε μια τέτοια αρρώστια;
Αίμονας	Ο λαός της Θήβας ομόφωνα διαφωνεί.
Κρέοντας	Η πόλη θα μου πει τι πρέπει να κάνω;
Αίμονας	Βλέπεις που τώρα μίλησες σαν παιδαρέλι;
Κρέοντας	Μόνος μου ή μαζί μ' άλλον θα κυβερνώ την πόλη;
Αίμονας	Καμιά πόλη δεν είναι ενός μόνο ανθρώπου.
Κρέοντας	Στον άρχοντά της δεν ανήκει η πόλη;
Αίμονας	Όμορφα θα βασιλεύεις μόνος σου στην ερημιά.
Κρέοντας	Αυτός θαρρώ πως με τη γυναίκα συμμαχεί...
Αίμονας	Θαρρώ πως κάνεις λάθος κι είσαι άδικος μαζί μου.
Κρέοντας	Λάθος είναι να θέλω να προστατέψω το κύρος μου;
Αίμονας	Τι προστατεύεις όταν πας ενάντια στο νόμο του Θεού;
Κρέοντας	Σίχαμα, κοπέλι μιας γυναίκας.
Αίμονας	Δε θα με δεις ποτέ να είμαι κοπέλι της ντροπής.
Κρέοντας	Μην ελπίζεις να την παντρευτείς ζωντανή.
Αίμονας	Αν πεθάνει και κάποιον άλλον θα καταστρέψει.
Κρέοντας	Έχεις το θράσος να μ' απειλείς τώρα;
Αίμονας	Αν δεν ήσουν πατέρας μου, θα έλεγα πως τρελάθηκες.
Κρέοντας	Είσαι δούλος μιας γυναίκας, κι άσε τα μεγάλα λόγια.
Αίμονας	Θες να μιλάς μόνο εσύ και τίποτε άλλο δεν ακούς.
Κρέοντας	Αλήθεια; Μάθε λοιπόν πως δε θα χαιρέσαι για πολύ ακόμα να κρίνεις και να βρίζεις. Φέρτε το σίχαμα. Να πεθάνει αμέσως μπροστά στα μάτια του γαμπρού.
Αίμονας	Ποτέ δε θα το δεις αυτό πατέρα. Ούτε και αυτή μπροστά μου θα πεθάνει, ούτε κι εσύ θα ξαναδείς ποτέ στα μάτια σου την όψη μου. Πάρε την τρέλα σου και πήγαινε σε φίλους που τη θέλουν.

Θεωρητικές γνώσεις

Το άτομο ως φορέας κοινωνικών ρόλων

Τα μέλη κάθε κοινωνίας, από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα, διαφοροποιούνται ανάλογα με τις δραστηριότητες που αναλαμβάνουν σε σχέση με τα υπόλοιπα.

Π.χ. Κάποιοι εργάζονται για την παραγωγή υλικών αγαθών, κάποιοι άλλοι για πνευματικά αγαθά. Κάποιοι ασχολούνται με την πολιτική ζωή του τόπου, ενώ οι υπόλοιποι περιορίζονται στην ψήφο τους. Κάποιοι διευθύνουν την παραγωγή ενός έργου, κάποιοι είναι απλοί εργάτες.

Το σύνολο λοιπόν των δραστηριοτήτων και συμπεριφορών που ασκεί ένα άτομο μέσα σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο ονομάζεται κοινωνικός ρόλος.

Κάθε κοινωνικός ρόλος έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Π.χ. Στο πλαίσιο του σχολείου διαφορετικά είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του διευθυντή - υποδιευθυντή - καθηγητών - μαθητών - γονέων κ.τ.λ.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν και καθορίζουν τους κοινωνικούς ρόλους είναι : *η ηλικία - το φύλο - η κοινωνική θέση*

Διαφορετικοί ρόλοι αντιστοιχούν σε διαφορετικές ηλικίες, διαφορετικά φύλα, διαφορετικές κοινωνικές θέσεις.

Π.χ. ο ρόλος του δικαστή ασκείται συνήθως από ώριμα σε ηλικία άτομα. Ο ρόλος του ιερέα ασκείται μόνο από άντρες. Ο ρόλος του βασιλιά ασκείται κυρίως από άτομα ανώτερης κοινωνικής τάξης.

Σημαντικό επίσης παράγοντα παίζουν και οι αλλαγές στις αντιλήψεις που παρατηρούνται σε μια κοινωνία από εποχή σε εποχή και από τόπο σε τόπο.

Π.χ. διαφορετικός ήταν ο ρόλος του γονιού πριν 50 χρόνια στην ελληνική κοινωνία από ό,τι είναι σήμερα.

Ο τρόπος που ασκεί κάποιο άτομο το συγκεκριμένο ρόλο εξαρτάται:

1. Από τις προσδοκίες που έχουν οι άλλοι για το συγκεκριμένο κοινωνικό ρόλο. *Π.χ. Για το ρόλο του δασκάλου άλλες είναι οι προσδοκίες του διευθυντή, άλλες των συναδέλφων, άλλες των μαθητών, άλλες των γονιών.*
2. Από τις προσωπικές επιλογές του ατόμου που ασκεί τον κοινωνικό ρόλο. *Π.χ. Αυτός που ασκεί το ρόλο του δασκάλου καθορίζει ο ίδιος σε ποιες από τις διαφορετικές προσδοκίες των άλλων θα ανταποκριθε περισσότεροί, σύμφωνα πάντα και με τις δικές του απόψεις για το ρόλο του δασκάλου.*

Κάθε άτομο ασκεί καθημερινά ταυτόχρονα πολλούς και διαφορετικούς ρόλους, γιατί συμμετέχει παράλληλα σε πολλά πεδία κοινωνικών σχέσεων.

Π.χ. το ίδιο άτομο μπορεί ταυτόχρονα να είναι γιος - σύζυγος - πατέρας - προϊστάμενος στη δουλειά - πρόεδρος στο σωματείο του - μέλος στο συμβούλιο του συλλόγου γονέων στο σχολείο των παιδιών του - ταμίας στον αθλητικό σύλλογο της περιοχής του κ.ά.

Η πολλαπλότητα των ρόλων συχνά οδηγεί σε σύγκρουση ρόλων. Αυτό συμβαίνει γιατί οι διαφορετικοί ρόλοι που ασκεί ένα άτομο μπορεί να περιέχουν ο καθένας δικαιώματα και υποχρεώσεις που να είναι αντιφατικές και να συγκρούονται μεταξύ τους.

Π.χ. α) Στην περίπτωση μιας απεργίας οι υποχρεώσεις του προϊσταμένου, που πρέπει να φροντίσει για το καλό της επιχείρησης και του συνδικαλιστή, που πρέπει να απεργήσει, συγκρούονται μεταξύ τους.

β) Στην περίπτωση μιας γυναίκας διευθύντριας μιας μεγάλης επιχείρησης οι υποχρεώσεις του ρόλου της απαιτούν να είναι πολλές ώρες στο χώρο της δουλειάς και συγκρούονται με τις υποχρεώσεις του ρόλου της ως μητέρας, που απαιτούν να διαθέτει αρκετό χρόνο στο σπίτι.

Στις παραπάνω περιπτώσεις λέμε ότι έχουμε σύγκρουση κοινωνικών ρόλων.

Τα άτομα βιώνουν τότε μια εσωτερική σύγκρουση, γιατί πρέπει να συνδυάσουν τις υποχρεώσεις των ρόλων που ασκούν ή να διαλέξουν σε ποιο ρόλο θα δώσουν προτεραιότητα.

Στις σύγχρονες κοινωνίες παρατηρείται ολοένα και περισσότερο το φαινόμενο της σύγκρουσης των κοινωνικών ρόλων. Αυτή η σύγκρουση μπορεί να ξεπεραστεί με την αλλαγή του περιεχομένου των παραδοσιακών ρόλων. *Για παράδειγμα όσο θα αλλάζει προοδευτικά ο ρόλος της γυναίκας στη σημερινή κοινωνία τόσο θα ανταποκρίνεται και στις υποχρεώσεις της στο ρόλο της μητέρας και στο ρόλο της εργαζόμενης.*

Τέλος στις παλαιότερες κοινωνίες παρατηρούνταν το φαινόμενο σημαντικοί ρόλοι να συγκεντρώνονται σε ένα μόνο πρόσωπο. *Για παράδειγμα οι ρόλοι του ιερέα, του στρατηγού και του πολιτικού ηγέτη συγκεντρώνονταν σε ένα άτομο (Οκταβιανός Αύγουστος).* Στις σύγχρονες κοινωνίες αντίθετα οι ρόλοι είναι αυστηρά εξειδικευμένοι και ασκούνται από διαφορετικά άτομα.

Τα δικαιώματα των γυναικών στη σημερινή κοινωνία (Φεμινισμός) και η σχέση της γυναίκας με την εξουσία.

ΣΔΕ Τυλίσου
Κοινωνικός Γραμματισμός
Εκπαιδευτής: Κυριακάκης Ζαχαρίας

Εισαγωγή-Παρουσίαση του θέματος:

Η επιλογή του θέματος έγινε από τον εκπαιδευτικό. Βασικό ερέθισμα για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος ήταν η συμμετοχή του ΣΔΕ Τυλίσου σε μια έρευνα που πραγματοποίησε το παράρτημα του Κ.Ε.Θ.Ι. Ηρακλείου. Σημαντικό στοιχείο επίσης για την επιλογή του θέματος ήταν κατά το παρελθόν διάφορες συζητήσεις που έγιναν στην τάξη για την κοινωνικοποίηση και το ρόλο της σημερινής γυναίκας στα πλαίσια της σύγχρονης οικογένειας. Η πρώτη φάση ζητήθηκε από τους εκπαιδευόμενους να χωριστούν σε ομάδες και να συζητήσουν-καταθέσουν προφορικά τις απόψεις τους για το ποια πιστεύουν ότι είναι η θέση της γυναίκας στη σημερινή κοινωνία και οικογένεια

και στη συνέχεια εάν γνωρίζουν ή έχουν ακούσει κάποια πράγματα για το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα. Συζητήθηκαν θέματα όπως η πορεία του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα, τα ιστορικά στάδια μέχρι την απόκτηση του δικαιώματος ψήφου των γυναικών, η θέση της σημερινής γυναίκας στο σύγχρονο εργασιακό περιβάλλον πάντοτε σε σύγκριση με την αντίστοιχη θέση των ανδρών και σε συσχέτιση-σύγκριση των μορφωτικών και επαγγελματικών τους προσόντων, η αντιπροσώπευση των γυναικών στα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στις τοπικές κοινωνίες και τα τοπικά κοινωνικά και Δημοτικά συμβούλια, αλλά και η θέση της γυναίκας σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- Ο αριθμός των εκπαιδευόμενων που συμμετείχαν στη διδακτική αυτή αποτελούνταν από ίσο περίπου αριθμό γυναικών και ανδρών και με ηλικίες που κυμαίνονταν από 19 έως 45 ετών. Ο συνολικός αριθμός τους δε ήταν 13 εκπαιδευόμενοι.

Σκοποί και Στόχοι

Οι στόχοι του μαθήματος τέθηκαν από τον εκπαιδευτικό. Οι βασικότεροι από αυτούς ήταν:

- Να γίνει κατανοητό από τους εκπαιδευόμενους τι ήταν το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα
- Να γνωρίσουν και να μάθουν ποια είναι η θέση της γυναίκας σε άλλες χώρες της Ε.Ε.

Να γίνει συζήτηση για την εκπροσώπηση της σημερινής γυναίκας στα κοινά

- Να γίνει συσχέτιση επαγγελματικών-μορφωτικών προσόντων των γυναικών και της επαγγελματικής τους κατάστασης
- Να γίνει κατανοητό το ιστορικό πλαίσιο-ιστορικά στάδια για την απόκτηση του δικαιώματος ψήφου στην Ελλάδα

Διδακτική Μεθοδολογία

Ουσιαστικά η όλη Διδακτική βασίστηκε περισσότερο στη μέθοδο του Καταιγισμού ιδεών. Αυτό βοήθησε στο να καταγραφούν και να εκτιμηθούν οι γνώσεις που είχαν οι εκπαιδευόμενοι πριν από

την εφαρμογή της διδακτικής διαδικασίας και να μπορούν να γίνουν στη συνέχεια οι απαραίτητες συγκρίσεις αναφορικά με τα γνωστικά οφέλη. Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε προέρχεται αποκλειστικά από την ιστοσελίδα: www.kethi.gr, αλλά και από άρθρα που κατά καιρούς δημοσιεύτηκαν σε διάφορες εφημερίδες.

Υποστηρικτικό Υλικό

Η προέλευση του εκπαιδευτικού υλικού αναφέρεται παραπάνω.

Τα μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκαν είναι φωτοτυπίες(ώστε να μπορέσουν να διαβαστούν ορισμένα κείμενα από τους εκπαιδευόμενους και να γίνουν κάποιες συγκρίσεις), πίνακας.

Χρόνος Υλοποίησης

Η χρονική διάρκεια της συγκεκριμένης διδακτικής ήταν τέσσερις εβδομάδες.

Διδακτική πορεία-Δραστηριότητες

- Το συγκεκριμένο θέμα(όπως άλλωστε ανέφερα και παραπάνω) αναδείχτηκε μέσα από τις συζητήσεις που έγιναν στην τάξη και με βάση τα ενδιαφέροντα των ίδιων των εκπαιδευόμενων.
- Η τάξη χωρίστηκε σε τρεις ομάδες κάθε μία από τις οποίες αποτελούνταν από μικτό αριθμό γυναικών και ανδρών και οι οποίες ανέλαβαν να προετοιμάσουν και να αναδείξουν τις απόψεις τους για το ίδιο θέμα με τις άλλες ομάδες(ώστε να υπάρχει παράλληλα και η δυνατότητα της διαφορετικής προσέγγισης-διαφορετικότητας των ομάδων). Στη συνέχεια και αφού διαβάστηκαν οι απόψεις των ομάδων, έγινε αναλυτική αναφορά από τον εκπαιδευτικό για το θέμα πάντοτε με τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων. Ακολούθησε διανομή φωτοτυπιών με διάφορα στατιστικά κυρίως συμπεράσματα ώστε να είναι ευκολότερο στους εκπαιδευόμενους να καταλάβουν καλύτερα και να κάνουν μόνοι τους τις απαραίτητες συγκρίσεις.

- Η ανταπόκριση των εκπαιδευόμενων ήταν πολύ μεγάλη και το ενδιαφέρον τους παρέμεινε αμείωτο καθ'όλη τη διάρκεια της διδακτικής ενότητας.

Αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Η αξιολόγηση της διδακτικής ενότητας βασίστηκε κατά βάση σε ερωτηματολόγια που έστειλε στο σχολείο το Κ.Ε.Θ.Ι. Ηρακλείου, τα οποία ήταν ανώνυμα και τα οποία καλούσαν τους εκπαιδευόμενους να περιγράψουν τα συνολικά οφέλη από την εκπαιδευτική διαδικασία.

Κριτικός σχολιασμός της όλης εκπαιδευτικής διαδικασίας

Η εκπαιδευτική διαδικασία είχε πολύ σημαντικά συμπεράσματα και οι εκπαιδευτικοί στόχοι υπερκαλύφθηκαν. Το σημαντικότερο στοιχείο είναι ότι οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι ήταν σε θέση να συγκρίνουν τα οφέλη που είχε για αυτούς η όλη διαδικασία. Για πρώτη φορά (όπως οι ίδιοι δήλωσαν) μπόρεσαν να μάθουν για την ιστορική πορεία του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα, να μάθουν (κυρίως οι εκπαιδευόμενες) πότε για πρώτη φορά οι γυναίκες απέκτησαν επίσημα δικαίωμα ψήφου στην Ελλάδα και να δουν πιο απτά πως εξελίσσεται η ανισότητα ανδρών και γυναικών στη σημερινή κοινωνία στους περισσότερους τομείς της καθημερινότητας, παρά τα πολύ σημαντικά βήματα και τους αγώνες που έχουν γίνει όλα αυτά τα χρόνια. Σημαντικές όμως ήταν και οι γνώσεις που αποκόμισαν πάνω στο τι επικρατεί γύρω από το θέμα αυτό σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα στατιστικά στοιχεία που μοιράστηκαν σε αυτούς βοήθησαν πάρα πολύ προς αυτήν την κατεύθυνση.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ (2)

ΣΔΕ Τυλίσου
Κυριακάκης Ζαχαρίας,
Ωρομίσθιος εκπαιδευτικός Κοινωνικού Γραμματισμού

**Τίτλος: Η ιστορία της πόλης του Ηρακλείου
(Συνδιδασκαλία)**

Εισαγωγή-Παρουσίαση του θέματος

- Η επιλογή του θέματος έγινε από τους εκπαιδευόμενους. Βασικό ερέθισμα για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος ήταν το ενδιαφέρον των ίδιων των εκπαιδευόμενων. Αυτό προέκυψε μετά από μία επίσκεψη στο μουσείο της πόλης λίγο πριν από το Πάσχα, όπου είχαν τη δυνατότητα να δουν αντικείμενα που προέρχονταν από διάφορες χρονολογικές περιόδους της ιστορίας της πόλης. Μάλιστα υπήρχε έντονο ενδιαφέρον για να μάθουν το γιατί η πόλη δεν έχει αναπτύξει το παραλιακό της μέτωπο. Έτσι λοιπόν, οι δύο εκπαιδευτικοί αποφασίσαμε να ξεκινήσουμε τη διδασκαλία μας. Πολύ σημαντικό στοιχείο είναι το γεγονός ότι η συνάδελφος διέθετε άφθονο υλικό το οποίο προερχόταν από την μεταπτυχιακή της διατριβή για την πόλη του Ηρακλείου(αρχιτέκτων στο επάγγελμα). Θεωρήσαμε λοιπόν

ότι η ύπαρξη άφθονου υλικού για την ιστορία της πόλης του Ηρακλείου και η δυνατότητα μιας κοινωνιολογικής προσέγγισης του όλου θέματος θα είχε πολύ σημαντικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

- Σε μια πρώτη φάση χωρίσαμε την ιστορία της πόλης σε χρονολογικές περιόδους ξεκινώντας από την εποχή της Αραβοκρατίας και εξετάζοντας αρχικά τα δημογραφικά και στη συνέχεια τα δομικά χαρακτηριστικά της πόλης. Στη συνέχεια αναλύσαμε την επόμενη ιστορική περίοδο (Ενετοκρατία), ενώ μοιράστηκαν στους εκπαιδευόμενους και χάρτες που απεικόνιζαν την ανάπτυξη της πόλης ώστε να έχουν τη δυνατότητα να διαχωρίσουν την ανάπτυξη που
- ~~Ολοκλήρωσε~~ των εκπαιδευόμενων που συμμετείχαν στη διδακτική αυτή είναι το σύνολο της Α' τάξης (42 εκπαιδευόμενοι, τρία τμήματα).

Σκοποί και Στόχοι

Οι στόχοι του μαθήματος τέθηκαν από τον εκπαιδευτικό. Οι βασικότεροι από αυτούς ήταν:

- Να μάθουν οι εκπαιδευόμενοι την ιστορία της πόλης του Ηρακλείου
- Να μάθουν τους λόγους για τους οποίους η πόλη δεν ανέπτυξε ποτέ το παραλιακό της μέτωπο.
- Να γνωρίσουν την εξέλιξη των δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών της ανάλογα με την κάθε ιστορική περίοδο
- Να γνωρίσουν τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη ανάλογα με τον κάθε κατακτητή. Για παράδειγμα κατά την εποχή της δικτατορίας πολλά από τα πολύ σημαντικά μνημεία της πόλης γκρεμίστηκαν. Ή για παράδειγμα κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας άλλαξε ο ρυθμός και ο τρόπος κτισίματος των κτιρίων, πράγματα πάρα πολύ σημαντικά
- Να καταλάβουν πώς αναπτύχθηκε η πόλη κυρίως μεταπολεμικά και να καταλάβουν τι σημαίνει και πώς εμφανίστηκε το φαινόμενο της αστικοποίησης. Αναφορικά

με το φαινόμενο αυτό, αναφέρθηκαν και οι παράγοντες που συνέβαλαν(ανάπτυξη τουρισμού, ανάπτυξη βιομηχανίας-βιοτεχνίας, ανάπτυξη ναυτιλίας-εμπορίου κτλ.)

- Να διαχωρίσουν στο μυαλό τους την ανάπτυξη των τριών τομέων της οικονομίας (Πρωτογενής, Δευτερογενής, Τριτογενής)

Διδακτική Μεθοδολογία

Η όλη Διδακτική που ακολουθήθηκε βασίστηκε στο χωρισμό της ιστορίας της πόλης σε διάφορες ιστορικές περιόδους και μοιράστηκαν στους εκπαιδευόμενους φωτοτυπίες με φωτογραφικό υλικό, με χάρτες αλλά και με την ιστορία της. Το υλικό(όπως ανέφερα και παραπάνω), προερχόταν στο σύνολό του από την μεταπτυχιακή διατριβή της συναδέλφου εκπαιδευτικού, απλοποιημένο βέβαια και προσαρμοσμένο κατάλληλα για το επίπεδο των εκπαιδευόμενων. Στη συνέχεια οι εκπαιδευόμενοι κλήθηκαν να εκθέσουν τα σημαντικότερα από τα προβλήματα που πιστεύουν ότι σήμερα αντιμετωπίζει η πόλη και να προτείνουν λύσεις για την αντιμετώπισή τους. Τα αποτελέσματα ήταν πράγματι εντυπωσιακά. Από τάξη σε τάξη υπήρχαν(πέρα από τα κοινά σημεία) και πολύ διαφορετικές απόψεις, γεγονός που καταδεικνύει την διαφορετική αντίληψη των πραγμάτων από τον κάθε ένα εκπαιδευόμενο ξεχωριστά. Τέλος, η διδακτική διαδικασία τελείωσε με την επίσκεψη σε διάφορα μνημεία της πόλης ώστε να υπάρξει καλύτερο δέσιμο της θεωρίας και της πράξης του μαθήματος, ενώ έγινε και μια προβολή στις τάξεις με φωτογραφικό υλικό για την ιστορία της πόλης.

Χρόνος Υλοποίησης

Η χρονική διάρκεια της συγκεκριμένης διδακτικής ήταν τέσσερις εβδομάδες, 2 ώρες την εβδομάδα σε κάθε τάξη.

Κριτικός σχολιασμός της όλης εκπαιδευτικής διαδικασίας

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης διδακτικής (συνδιδασκαλίας) ήταν πάρα πολύ σημαντικά. Οι εκπαιδευόμενοι είχαν την ευκαιρία να μάθουν πολύ σημαντικά ιστορικά στοιχεία και να δουν τους

λόγους για τους οποίους η πόλη παρουσιάζει ακόμα και σήμερα ορισμένα ξεχωριστά στοιχεία-χαρακτηριστικά. Κυρίως να μάθουν ότι η πόλη ήταν για εκατοντάδες χρόνια αποικία διαφόρων λαών, κάτι που επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την μετέπειτα πορεία της και την ανάπτυξή της. Η διανομή φωτογραφικού υλικού βοήθησε ακόμα περισσότερο την όλη διδακτική διαδικασία. Τέλος, θεωρώ πολύ σημαντικό στοιχείο την επίσκεψη η οποία πραγματοποιήθηκε στην πόλη (κυρίως γύρω από τα τείχη της), κάτι που βοήθησε τους εκπαιδευόμενους να δέσουν καλύτερα στο μυαλό τους τη θεωρία με την πράξη.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ – PROJECT

ΣΔΕ Δράμας
Κοινωνικός Γραμματισμός
Εκπαιδεύτρια: Ευανθία Ζιάκου

Θέμα: «Το Κάπνισμα»

Εισαγωγή παρουσίαση του θέματος

- Το θέμα το επέλεξαν οι εκπαιδευόμενοι, από μια λίστα θεμάτων που πρότειναν οι ίδιοι, μετά από ψηφοφορία.
- Μετά την επιλογή του θέματος έγινε συζήτηση στην τάξη για το πόσοι καπνίζουν και πόσοι όχι και πόσα τσιγάρα καπνίζουν. Πόσο κακό κάνει στην υγεία μας και έτσι με χαρά και διάθεση ξεκινήσαμε την εργασία μας.
- Ένας εκπαιδευόμενος από το τμήμα αυτό κάπνιζε 4 έως και πέντε πακέτα την ημέρα. Το γεγονός αυτό τους παρακίνησε να δουλέψουν με πάθος για να πείσουν τον συνεκπαιδευόμενό τους, αλλά ίσως και τους εαυτούς τους οι καπνιστές, ότι το κάπνισμα βλάπτει την υγεία όλων μας. Ήθελαν να ερευνήσουν το θέμα και να βρουν όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία γι' αυτό.

Σκοποί και στόχοι

Πρώτα απ' όλα σκοπός μου ήταν να μάθουν να ερευνούν για ένα θέμα και να παρουσιάζουν τα στοιχεία, με τη μορφή μιας δομημένης εργασίας. Βέβαια αυτό είχε γίνει και την προηγούμενη χρονιά με project που προηγήθηκαν.

Έπειτα θεώρησα ότι είναι πολύ χρήσιμο να πάρουν κάποιες γνώσεις σχετικά με τις επιπτώσεις του καπνίσματος στην υγεία.

Να μάθουν για το παθητικό κάπνισμα.

Να ευαισθητοποιηθούν πάνω σ' αυτό το θέμα απέναντι στους καπνιστές και μη καπνιστές αντίστοιχα.

Να αλλάξουμε την γνώμη κάποιων καπνιστών για το κάπνισμα και ίσως να γίνουν μη καπνιστές.

Οι στόχοι τέθηκαν στην αρχή και από τους εκπαιδευόμενους και από εμένα.

Διδακτική μεθοδολογία

Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης
Προβολή κινηματογραφικής ταινίας
Συνεργασία σε ομάδες

Υποστηρικτικό υλικό

- Κινηματογραφική ταινία σε βιντεοκασέτα, με τίτλο «INSIDERS» και με θέμα κάποιες καπνοβιομηχανίες που έγκρυβαν τις επιπτώσεις στην υγεία από την νικοτίνη που περιείχαν τα τσιγάρα, για τα τεράστια οικονομικά συμφέροντά τους.
- Περιοδικό «Ιατρικά», όπως και διάφορα άλλα περιοδικά.
- Βιβλίο «Οδηγός καλλιέργειας καπνού», από το Καπνολογικό Ινστιτούτο Δράμας.

- Υλικό που μας έστειλε το Αντικαπνιστικό κέντρο της Θεσσαλονίκης «Antismoking Center», με το οποίο επικοινωνήσαμε τηλεφωνικά.
- Στοιχεία από το internet.

Το υλικό το βρήκαν και το έφεραν οι εκπαιδευόμενοι. Τους καθοδήγησα μόνο σχετικά με το που μπορούν να το βρουν. Την ταινία την έφερε ο εκπαιδευτής του Γλωσσικού Γραμματισμού κ. Παύλος Θεοδωρίδης, που ανήκει στο προσωπικό του αρχείο και έγινε διαθεματικό.

Μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιήθηκαν

Τηλεόραση, βίντεο, πίνακας, Η/Υ, σκάνερ που δώρισε στο σχολείο η Επιστημονική υπεύθυνη κ. Πηνελόπη Καμπάκη, μετά τις ανάγκες που προέκυψαν, κατά τη διάρκεια υλοποίησης της εργασίας μας.

Χρόνος υλοποίησης

Έξι μήνες, δουλεύοντας μία ώρα την εβδομάδα στην αρχή και τους τελευταίους δύο μήνες όλες τις ώρες.

Διδακτική πορεία – δραστηριότητες

Αφού έγινε η επιλογή του θέματος μετά από ψηφοφορία, από μια λίστα θεμάτων που πρότειναν οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι, όπως προανέφερα, έλεγαν ο καθένας τους τις σκέψεις του ή ο,τιδήποτε άλλο ξέρουν σχετικά με το κάπνισμα και τα καταγράψαμε στον πίνακα. Τα χωρίσαμε στη συνέχεια σε ομάδες ανάλογα με το θέμα,

π.χ. στατιστικά στοιχεία, καλλιέργεια καπνού κ.λ.π. Ανάλογα λοιπόν με τα θέματα αυτά, χωρίστηκαν σε ομάδες.

Η μία ομάδα επέλεξε να ασχοληθεί με την παραγωγή καπνού και τσιγάρου.

Η δεύτερη ομάδα με τις στατιστικές για το κάπνισμα και την οικονομική μας επιβάρυνση.

Η τρίτη ομάδα με την εξάρτηση από το τσιγάρο και τους τρόπους να σταματήσει κανείς το κάπνισμα.

1^ο βήμα:

Η κάθε ομάδα έδωσε τίτλο στην εργασία της και στη συνέχεια, ο γραμματέας που ορίστηκε από την ομάδα κατέγραψε τις πηγές από όπου θα αναζητήσουν όλα τα στοιχεία και ανέλαβε ο καθένας να βρει τα στοιχεία από τις πηγές που επέλεξε.

Αναφορά στην ομάδα για το τι έχει γίνει μέχρι εκείνη τη στιγμή.

2^ο βήμα:

Αυτό ήταν σε διάρκεια και το μεγαλύτερο βήμα. Αφού συνέλεξαν τα στοιχεία, τα επεξεργάστηκαν. Τα χώρισαν δηλαδή σε θέματα και τα επεξεργάστηκαν και ηλεκτρονικά, δηλαδή πληκτρολόγηση, σκανάρισμα, Εισαγωγή εικόνας στο word και επεξεργασία της κ. ά. Αναφορά στην ομάδα.

3^ο βήμα:

Αποφάσισαν σε ποια μορφή θα παρουσιάσουν την εργασία τους, δηλαδή σε βιβλίο και παρουσίαση στην ολομέλεια του σχολείου. Αναφορά στην ομάδα.

- Όλοι οι εκπαιδευόμενοι του τμήματος υλοποίησαν μία έρευνα για το κάπνισμα. Συνέταξαν ένα ερωτηματολόγιο με 14 ερωτήσεις και το μοίρασαν σε όλους τους εκπαιδευόμενους του σχολείου μας. Το ερωτηματολόγιο αυτό συνέταξαν και επιμελήθηκαν οι εκπαιδευόμενοι του τμήματος Β4, σε συνεργασία με την εκπαιδεύτρια του Κοινωνικού Γραμματισμού κ. Ευανθία Ζιάκου. Στη συνέχεια επεξεργάστηκαν τα στοιχεία και τα παρουσίασαν με τη μορφή πινάκων, έκθεσης και διαγράμμάτων.
- Διενέργησαν και μία έρευνα σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις. Δηλαδή, αν καπνίζει κανείς 1,2 ή 3 πακέτα

τσιγάρα την ημέρα, πόσα χρήματα ξοδεύει την εβδομάδα, τον μήνα, τον χρόνο, όταν οι τιμές των τσιγάρων είναι 1.50€ και 2.70€.

Αξιολόγηση εκπαιδευτικής διαδικασίας

Τα κριτήρια τέθηκαν από τους εκπαιδευόμενους και από εμένα. Ταυτίζονταν πλήρως με τους στόχους. Συμμετείχαν οι εκπαιδευόμενοι ατομικά. Έγινε στο τέλος, όταν τελείωσε το project.

Οι περισσότεροι ήταν ενθουσιασμένοι με το αποτέλεσμα. Κάποιοι επηρεάστηκαν από τις αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία μας και από τις εικόνες με τις αρρώστιες που προκαλεί το κάπνισμα και προβληματίστηκαν σχετικά με το να επιχειρήσουν να το κόψουν.

Επίσης τους έκαναν μεγάλη εντύπωση οι οικονομικές επιπτώσεις και σκέφτηκαν να φωτοτυπήσουν την σελίδα για να την δείξουν στα άλλα μέλη της οικογένειάς τους. Με αφορμή αυτό αποφασίσαμε να μοιράσουμε αυτήν την σελίδα σε όλους τους εκπαιδευόμενους και τους εκπαιδευτές του ΣΔΕ την ημέρα της παρουσίασης.

Το project αυτό υλοποιήθηκε στο τμήμα Β4 του δευτέρου επιπέδου και θεωρήθηκε από τους ίδιους ότι είχε μεγάλη επιτυχία.

ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΡΙΑΣ ΔΡΑΜΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΘΕΜΑ: ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ

*Φύλο*Ανδρας Γυναίκα *1. Είστε καπνιστής;*ΝΑΙ ΟΧΙ *2. Σε ποιά ηλικία αρχίσατε το κάπνισμα;*10-15 16-20 21-25 26-30 30 και πάνω

3. Πόσα τσιγάρα καπνίζετε την ημέρα;

1-10

11-20

21-30

31 ή περισσότερα

4. Τι σας ώθησε να καπνίσετε;

Οι φίλοι

Η περιέργεια

5. Ποιά ήταν η αντίδραση των γονιών σας όταν έμαθαν ότι καπνίζετε;

Εναντιώθηκαν

Συμβιβάστηκαν

Δεν το ξέρουν

6. Τι σας κάνει να συνεχίζετε το κάπνισμα μέχρι σήμερα;

Συνήθεια

Απόλαυση

Αδυναμία

7. Στη διάρκεια της εγκυμοσύνης καπνίζετε;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

8. Γνωρίζετε για το παθητικό κάπνισμα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

9. Καπνίζετε σε κλειστούς χώρους που υπάρχουν παιδιά;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

10. Σέβετε τους μη καπνιστές;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

11. Συμφωνείτε να υπάρχουν ειδικοί χώροι για τους καπνιστές;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

12. Σας επηρεάζουν αρνητικά τα μηνύματα στο πακέτο των τσιγάρων;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

13. Προσπαθήσατε να κόψετε το κάπνισμα;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

14. Αν ναι, για πόσο διάστημα το κόψατε;

1 μήνα και λιγότερο

3 μήνο

6 μήνο

1 χρόνο

Περισσότερο

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας.

Ένα δείγμα από τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΠΝΙΣΤΩΝ ΜΗ ΚΑΠΝΙΣΤΩΝ

Αν καπνίζει κανείς... Ξοδεύει...

ΠΑΚΕΤΟ	ΤΣΙΓΑΡΑ	ΤΙΜΗ	ΕΒΔΟΜΑΔΑ (7) ΗΜΕΡΕΣ	ΜΗΝΑΣ (30) ΗΜΕΡΕΣ	ΧΡΟΝΟΣ (365) ΗΜΕΡΕΣ
1	20	1,50 €	10,5 €	45 €	547,5 €
2	40	3,00 €	21 €	90 €	1095 €
3	60	4,50 €	31,5 €	135 €	1642,5 €

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ

ΣΟΒΑΡΑ...

ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΣΕΠΗ ΜΑΣ

ΠΑΚΕΤΟ	ΤΣΙΓΑΡΑ	ΤΙΜΗ	ΕΒΔΟΜΑΔΑ (7) ΗΜΕΡΕΣ	ΜΗΝΑΣ (30) ΗΜΕΡΕΣ	ΧΡΟΝΟΣ (365) ΗΜΕΡΕΣ
1	20	2,70 €	18,90 €	81 €	985,50 €
2	40	5,40 €	37,80 €	162 €	1.971€
3	60	8,10 €	56,70 €	243 €	2.956,50 €

Αν καπνίζει κανείς... Ξοδεύει...